

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقش مردم در موفقیت‌های جمهوری اسلامی

در نظام اسلامی، ملت تصمیم‌گیرنده است. مردم، حقیقتاً مالک و مسلط بر سرنوشت و امور فودشان هستند. این، یک امر واقعی است.

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مقدمه

انقلاب اسلامی برای موفقیت چه در مرحله مبارزه با رژیم پیشین چه تشکیل نظام سیاسی جدید و چه تلاش برای رسیدن به اهداف خود در مرحله پس از پیروزی، به نقش‌آفرینی مستقیم مردم و حضور مردمی نیاز داشته و با پشتیبانی مردمی همه این مراحل و موفقیت‌ها را طی کرده و در این نقطه ایستاده است. نقش مردم - چه عامه مردم و چه نخبگان و خواص

همراه و دارای عقاید انقلابی- در مرحله مبارزه با "رژیم پیشین" نقشی قاطع و تأثیرگذار بوده است. می‌توان تأکید نمود که این نقش، یکی از چهار عنصر اصلی دارای نقش در وقوع انقلاب؛ یعنی گسترش آرمان‌های جدید جایگزین، نقش‌آفرینی رهبری و واحدهای تابعه آن، نقش عامه مردم و نقش گسترش روحیه انقلابی است.

انقلاب اسلامی با کسب پیروزی پایان نیافت بلکه در ادامه پیروزی، تلاش ویژه‌ای را در پرتو رهنمودهای امامین انقلاب برای نظام سازی نوین و ایجاد سامان سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جدید صورت داد. در این مرحله نیز پیشرفت انقلاب با نقش عامه مردم و خواص مستقیماً مرتبط بوده است. در واقع، نقش مردم همزاد موفقیت‌های نظام جمهوری اسلامی بوده و بررسی‌ها نشان می‌دهد که برخلاف سایر حرکات اجتماعی در دنیا، در جمهوری اسلامی هرچه این نقش پررنگ‌تر و حضور مردمی قوی‌تر، متحدتر و برخوردار از عقاید اصیل و مبتنی بر فرهنگ عمومی همراه با رهبری مدبرانه و توانا بوده، میزان موفقیت‌ها بیشتر بوده است. در اهمیت این رابطه می‌توان گفت که همه انقلاب‌ها موفق نمی‌شوند تا سریعاً نظام جدید را ایجاد نمایند؛ به‌گونه‌ای که برخی از آن‌ها پس از کسب پیروزی، در بی‌ثباتی‌های پیاپی و گاهی بسیار خشونت‌بار طولانی مدت فرو می‌روند و

یا این که بدون توجه کافی به نقش و حضور مردمی، به تشکیل نظام سیاسی جدید اقدام می‌کنند و نتایج این امر، خود را در مسیر تحولات و انحراف از آرمان‌ها و ارزش‌های انقلابی نشان می‌دهد.

انقلاب اسلامی در زمینه حضور مردمی، یک نمونه منحصر به فرد و بی‌نظیر و این حضور گسترده، یک ویژگی بارز در مراحل مختلف شکل‌گیری، تداوم و دستیابی به آرمان‌ها و ارزش‌های انقلابی است. انقلاب اسلامی در مرحله وقوع با رهبری مدبرانه و قاطع حضرت امام(ره) و حضور پررنگ مردم توانست ابتکار هرگونه عمل بازدارنده‌ای را از رژیم وابسته، مستبد و فاسد پهلوی گرفته و در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ قدرتمندانه پیروزی را به دست آورد.

سپس، تلاش‌ها برای بنیان نهادن نظام نوین یعنی نظام مردم‌سالاری دینی آغاز شد. در این شرایط، درحالی‌که دولت موقت و مجموعه نیروهای غیرانقلابی، خواستار بازگشت مردم به خانه‌ها و واگذاری اداره امور به دولت فن‌سالار و دور شدن آنان از عرصه‌های سیاسی بودند، با درایت و هوشیاری امام و نیروهای انقلابی اصیل، حضور پررنگ مردم در صحنه ادامه یافت و این امر، به تلاش‌های موفق و پیروزمندانه و سریع در ساخت نظام سیاسی جدید - نظام جمهوری اسلامی - و ساختارهای مختلف آن و از جمله نهادهای انقلابی که در مسیر حرکت و ادامه انقلاب بسیار مؤثر بودند،

انجامید. در روز ۱۲ فروردین ۱۳۵۸، مردم با رأی قاطع بیش از ۹۸ درصدی کلیه کسانی که حق رأی داشتند، تشکیل نظام جمهوری اسلامی را برگزیدند. در این همه‌پرسی، حتی مخالفین تشکیل نظام جمهوری اسلامی می‌توانستند نظام موردنظر خود را در برگه رأی بنویسند و این مدل همه‌پرسی تنها در جمهوری اسلامی پس از انقلاب رخ داده است.

بدین ترتیب، حضور مردم در صحنه‌های مختلف انقلاب ادامه یافته و نظام نوین و انقلابی در مسیر تثبیت، قدرت و پیشرفت روزافزون قرار گرفت. شرکت در انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی، همه‌پرسی تصویب قانون اساسی و انتخابات مختلف؛ مانند مجلس خبرگان رهبری، مجلس شورای اسلامی و انتخابات ریاست جمهوری، نمونه‌های این حضور و نقش‌آفرینی مؤثر و سازنده مردم در ساخت‌یابی و انتخاب کارگزاران ارشد نظام بود. از آن زمان به بعد نیز حضور مردم در صحنه‌های مورد نیاز انقلاب بسته به شرایط هر زمان و با شکل‌های گوناگون ادامه یافته است. نمونه‌های آن عبارت است از: حضور پرانگیزه مردم ایران برای دفاع از کشور در مقابل تجاوز صدام بعثی که از حمایت همه قدرت‌های زمانه برخوردار بود، نقش‌آفرینی ویژه در دفاع مقدس و مدیریت جنگ تحمیلی ۸ ساله، مبارزه با تحریکات ضدانقلابی در مرزها و داخل کشور در سال‌های آغازین پس از

پیروزی انقلاب، حضور در نهادهای انقلابی مانند بسیج مستضعفان، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و مانند آن، خنثی کردن و ناکام گذاشتن دسیسه‌ها، توطئه‌ها و فتنه‌های ضدانقلاب و حامیان بیگانه آن‌ها در ۴۴ سال گذشته مانند پایان دادن به فتنه ۸۸ از طریق حضور گسترده و حماسی مردم در روز ۹ دی، خروش و حضور گسترده ملت انقلابی در محکومیت اقدام دولت تروریست آمریکا در به شهادت رساندن سردار سلیمانی و ابومهدی المهندس در سال ۱۳۹۸، عدم همراهی با اغتشاش‌گران پاییز ۱۴۰۱ با وجود تبلیغات و جنگ شناختی و اقتصادی اغواگرانه و محکومیت شدید اغتشاش‌گری با حضور گسترده مردمی در راهپیمایی ۲۲ بهمن و تشیع باشکوه شهدای مدافع امنیت، همگی نشان از نقش‌آفرینی مؤثر مردم در ثبات و موفقیت‌های جمهوری اسلامی ایران و دفاع از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلابی است.

انقلاب اسلامی که تاکنون به دلیل اصالت و جامعیت آرمانی و ارزشی‌اش بسیار بیشتر از انقلاب‌های دیگر مورد غضب نظام‌های سلطه‌گر قرار گرفته، توانسته است با برخورداری از رهبری هوشمندانه و داهیان‌ه و حضور مردمی مستمر، دسیسه‌ها را خنثی و پشت سر بگذارد و راه پیشرفت و تعالی کشور را از بین موانع متعدد دشمن ساخته باز نماید. این نقش‌آفرینی

مردمی در موفقیت‌های نظام اسلامی، حقیقتاً به الگو و مدلی الهام‌بخش تبدیل شده است که ملل مسلمان دنیا و ملت‌های تحت ستم و آزاده جهان در آرزوی دستیابی به چنین نظامی هستند. سه ضلعی ایدئولوژی اسلامی، رهبری حکیمانه و مردم‌فهم در انقلاب اسلامی، توانست جایگاه ایران را از کشوری وابسته و عقب‌مانده به کشوری مستقل، پیشرفته و قدرتمند در سطوح منطقه‌ای و جهانی تبدیل نماید. گزاف نیست اگر گفته شود مقبولیت و همراهی مردمی در بین همین اضلاع سه‌گانه در بالندگی و پویایی و مانایی انقلاب و نظام اسلامی مطابق با تجارب تاریخی از صدر اسلام تا کنون برجسته‌تر از دو عنصر دیگر است.

نگاهی به نقش مردم در صدر اسلام

بررسی تاریخ صدر اسلام و حکومت نبوی و علوی که در حقیقت آرمان حکومت جمهوری اسلامی هستند، نشان می‌دهد مردم به پیامبر اسلام (ص) و امیرالمؤمنین (ع) برای شکل‌گیری حکومت و تمدن اسلامی یاری رساندند. خداوند متعال در سال سوم بعثت، آیه انذار را خطاب به نبی مکرم اسلام نازل کرد. بر اساس این آیه، پیامبر مأمور شدند تا در اولین مرحله از دعوت عمومی خویشاوندانشان را از آغاز حرکتی عظیم باخبر کنند. در دومین مرحله از دعوت عمومی نیز آیات شریفه «فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ

عَنِ الْمُشْرِكِينَ * إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ نازل شد و رسول خدا (ص) مرحله‌ای دیگر از دعوت علنی را به مرحله اجرا درآوردند.

می‌توان این‌گونه برداشت کرد که با نزول این آیات، پیامبر درصدد برآمدند تا حلقه‌ای از یاران که برگرفته از مردم عادی بود را با خود همراه کنند تا بتوانند تغییرات بنیادینی را در شبه جزیره عربستان رقم بزنند. نکته مهم این است که در صورت همراه نشدن مردم با پیامبر اسلام، نمی‌توانستند تمدن باشکوه اسلامی را پایه‌گذاری کنند. این اصل در حکومت حضرت علی (ع) نیز صادق است. امام علی (ع) ۲۵ سال در دوران خلفای سه‌گانه به تعبیر رهبر معظم انقلاب «کناره‌نشین» بودند و در این سال‌ها تغییراتی در دین‌داری مردم به وجود آمد و اتفاقات دیگری رخ داد که همگی ناشی از عدم همراهی مردم و افکار عمومی با شخص امیرالمؤمنین (ع) بود. لذا می‌بینیم زمانی حضرت زمام حکومت را در دست گرفتند که مردم دور ایشان جمع شدند.

رهبر معظم انقلاب در همین راستا، با اشاره به نقش مردم در حکومت اسلامی می‌فرمایند: «در اسلام به نظر مردم اعتبار داده‌شده؛ رأی مردم در انتخاب حاکم و در کاری که حاکم انجام می‌دهد، مورد قبول و پذیرش قرار گرفته؛ لذا شما می‌بینید که امیرالمؤمنین (ع) باینکه خود را از لحاظ

واقع منسوب پیغمبر و صاحب حق واقعی برای زمامداری می‌داند، آن وقتی که کار به رأی مردم و انتخاب مردم می‌کشد، روی نظر مردم و رأی مردم تکیه می‌کند، یعنی آن را معتبر می‌شمارد و بیعت در نظام اسلامی یک شرط برای زمامداری زمامدار است. اگر یک زمامداری بود که مردم با او بیعت نکردند، یعنی آن را قبول نکردند، آن زمامدار خانه‌نشین خواهد شد و فعلیت یافتن ولایت و حکومت به بیعت مردم وابسته است یا بگوییم فعلیت زمامداری و حکومت به بیعت مردم وابسته است». (فرازی از بیانات رهبر معظم انقلاب در نماز جمعه تهران، ۱۳۶۶/۰۳/۲۲)

نکته دیگر اینکه در زمان رسول خدا (ص) و حضرت علی (ع) جنگ‌های مختلفی میان سپاهیان حق و باطل رخ داد و حضرات در صورت عدم همراهی مردم، به تنهایی، قادر به اداره جنگ و محکم کردن بنای حکومت اسلامی نبودند. بنابراین مردم در دوران حیات و حکومت پیامبر اسلام (ع) و امیرالمؤمنین (ع) نیز نقش ویژه‌ای داشتند و عملاً شکل‌گیری حکومت بدون حضور مردم در صحنه ممکن نبوده است.

جایگاه و نقش مردم در نگاه امامین انقلاب

مردم در منظومه فکری حضرت امام خمینی (ره) جایگاه مهمی دارند. حضرت امام همواره از دوران مبارزات علیه رژیم پهلوی تا پس از پیروزی

انقلاب اسلامی به اهمیت نقش مردم واقف بودند و لذا بیانات بسیاری در خصوص نقش مردم دارند که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از :

«همه اطلاع دارید که آن چیزی که برای همه ما لازم است این است که در فکر این باشیم که مردم را در صحنه نگاه دارید و این یک سرش بسته به دولت است و رئیس‌جمهور و مجلس، یک سرش هم مربوط به خود مردم، اگر این طرف را شما نگه دارید، از ملتمان مطمئن هستیم که به‌حسب غالب و اکثریت آن طرف را حفظ می‌کنند»^۱. همچنین امام به نقش مهم و تعیین کننده مردم در پشتیبانی از نظام اسلامی تاکید می‌کنند: «در هر صورت ما باید دنبال این معنا باشیم که مردم را نگه داریم و همین طوری که آقایان می‌گویند بدون پشتیبانی مردم نمی‌شود کار کرد»^۲.

بررسی بیانات مقام معظم رهبری نیز نشان می‌دهد واژه «مردم» یکی از پرکاربردترین کلمات ایشان است که خود حکایت از نقش ویژه مردم در دیدگاه معظم‌له دارد. البته این رابطه دو سویه است یعنی احترام ویژه رهبری به مردم و جایگاه تعیین کننده آنها، طبعاً حرکت مردم در راستای فرامین رهبری انقلاب را به دنبال دارد و موجب یاری‌رساندن مردم به ولی‌فقیه و

۱. صحیفه امام، ج ۱۹، صص ۳۳-۳۸.

۲. همان.

تداوم انقلاب اسلامی می‌شود. برخی از سخنان رهبری معظم انقلاب در خصوص نقش و جایگاه مهم مردم عبارت‌اند از:

«در همه‌ی تحولات و جنبش‌های گوناگون اجتماعی بزرگ، نقش مردم، نقش معیار است.»^۳

«مردم بودند که نقشه‌های دشمنان ما را ختشی کردند.»

«نظامی که متکی به مردم است، مخالفینش هرچه از لحاظ امنیتی و نظامی و ثروت و اقتصاد و... قوی‌تر باشند، نمی‌توانند این نظام را متزلزل کنند.»^۴

«مسائل اساسی باید با افکار عمومی مطرح بشود، افکار عمومی با نیازهای اساسی آشنا بشوند؛ [این‌گونه] اندیشه‌ها فعال خواهد شد. اندیشه‌های نو، جوان‌های صاحب‌فکر درباره‌ی مسائل مهمی که با افکار عمومی مطرح می‌شود، فعال می‌شوند، آن را به نصاب لازم می‌رسانند؛ لذا مسائل مهم را، از جمله همین مسئله‌ی تحوّل را مطرح می‌کنیم. اگر افکار عمومی استقبال نکند از یک فکر، این فکر به عمل و تحقق نمی‌رسد.»^۵

^۳ .بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۰.

^۴ .بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۸/۱۰/۲۹.

^۵ .بیانات رهبر معظم انقلاب در حرم رضوی، ۱۴۰۲/۰۱/۰۱.

بنابراین جایگاه مردم در حکومت اسلامی و نقش آنان در حکومت و دستیابی به آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی و ساخت جامعه، دولت و تمدن اسلامی در نظر رهبران انقلاب، نقش بی‌بدیل و حیاتی است.

نقش آفرینی انقلابی مردم قبل از انقلاب

اولین نکته‌ای که بایستی به آن توجه کرد این است که انقلاب اسلامی مردم ایران متکی به اسلحه نبود؛ بلکه مردم با پذیرش امام خمینی به‌عنوان رهبر و اسلام به‌عنوان ایدئولوژی انقلاب، به فرامین امام که برگرفته از دستورات الهی بود، لبیک گفتند و توانستند رژیم طاغوت را سرنگون سازند. به‌عبارت‌دیگر مردم جزو سه رکن اساسی پیروزی انقلاب اسلامی هستند و اگر مردم وارد کارزار نمی‌شدند، قطعاً انقلاب عظیم اسلامی در حد یک قیام کوچک باقی می‌ماند. از جمله مصادیق حضور مردم در جریان انقلاب، تجمع اهالی قم پس از دستگیری حضرت امام در سال ۱۳۴۲ است. امام در نیمه‌شب ۱۵ خرداد دستگیر شدند و مردم مبارز قم قبل از طلوع آفتاب در مقابل منزل ایشان در قم اجتماع کردند و از آنجا به همراه حاج آقا مصطفی خمینی به سمت صحن حضرت معصومه (س) به حالت اعتراض، راهپیمایی کردند، در صحن اجتماع باشکوهی ترتیب دادند و خواستار آزادی امام شده

و شعارهایی علیه رژیم پهلوی سر دادند. همچنین مردم انقلابی در شهرهای دیگری نظیر تهران، شیراز، تبریز و مشهد تظاهرات کردند و رژیم پهلوی نیز با خشونت با مردم مقابله کرد و تعداد زیادی از مردم در جریان تظاهرات در سراسر کشور مجروح و بازداشت شدند.

یکی دیگر از قیام‌های مردمی در جریان پیروزی انقلاب اسلامی، قیام ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ است که مسیر شکل‌گیری نظام اسلامی را هموارتر کرد. ماجرا از این قرار بود که راهپیمایی عید فطر در تپه‌های قیطریه تهران در روز ۱۳ شهریور ۱۳۵۷ به تظاهراتی گسترده علیه رژیم پهلوی تبدیل شد. سه روز بعد نیز گردهمایی بزرگی در تهران شکل گرفت و حاضرین خواستار سرنگونی حکومت پهلوی شدند. در این روز تصمیم بر آن شد تا روز بعد نیز در میدان ژاله (شهدای فعلی) تظاهرات دیگری انجام شود؛ اما دولت برای جلوگیری از به وقوع پیوستن این تظاهرات در ۱۲ شهر حکومت نظامی اعلام کرد. مردم در روز ۱۷ شهریور در میدان ژاله و اطراف آن تجمع کردند و رژیم پهلوی با تانک، مسلسل و بالگرد به سرکوب و کشتار مردم پرداخت و سند دیگری در همراهی مردم با انقلاب اسلامی با خون آنان به امضا رسید.

روشن است که عدم حضور مردم در روز ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ و ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ و سایر تظاهرات در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب و بی‌تفاوتی ملت به بازداشت حضرت امام و درخواست علما برای تجمع و تظاهرات علیه رژیم ستم‌شاهی، هرگز سقوط رژیم طاغوت و برپایی نظام توحیدی به وقوع نمی‌پیوست. اگرچه تنها به گوشه‌ای از نقش مردم در جریان انقلاب اشاره شد، لکن مشخص است که عدم همراهی مردم با امام خمینی(ره) و علمای اسلام، حرکت اسلامی در ایران را به انقلاب عظیم اسلامی تبدیل نمی‌کرد.

نقش مردم در پیروزی انقلاب و تکوین جمهوری اسلامی

۱- نقش ایمان و ایثار مردم در پیروزی انقلاب اسلامی؛ در شکل‌گیری انقلاب اسلامی، احزاب سیاسی و نخبگان نقش و فعالیت مؤثری نداشتند و کودتا هم صورت نپذیرفته بود بلکه نقش اساسی بر عهده توده‌ی مردم بود، آن‌هم بدون سلاح. مقام معظم رهبری برای تبیین این واقعیت می‌فرماید: «شما امروز نگاه کنید توی بعضی از این کشورها، توده‌ی مردم برای پیشبرد کارهایشان سلاح دستشان است؛ دست ملت ایران سلاح نبود. با دست‌خالی، با جسم خودشان آمدند وسط میدان. دل خودشان را، قلب

خودشان را، خون خودشان را کف دست گرفتند آمدند میدان. خب این بدون ایمان نمی‌شود؛ این بدون یک ایمان عمیق امکان ندارد». همچنین در بیان فداکاری ملت ایران در پیروزی و تداوم انقلاب فرمودند: «هر جا ملت‌ها حاضر به فداکاری باشند، جانشان را کف دست بگیرند، ببینند، هیچ قدرتی در مقابل آن‌ها یارای مقاومت ندارد.»

۲- شجاعت و عزم مردم در موفقیت‌ها و غلبه بر چالش‌ها؛ مقام معظم رهبری

در تبیین شجاعت و عزم ملت ایران در موفقیت‌های جمهوری اسلامی ایران می‌فرمایند: «این مردم بودند که نترسیدند؛ این مردم ایران عزیز بودند که ایستادگی کردند و مصداق این آیه‌ی شریفه شدند: **الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ**. (آیه ۱۷۳ سوره آل عمران) مدام تهدید شدیم، مدام گفتند حمله می‌کنیم، مدام گفتند تحریم می‌کنیم، مردم نه از تهدید نظامی ترسیدند، نه از تحریم ترسیدند، نه از تحریم فلج شدند؛ نترس، شجاع، سربلند، حرکت را ادامه دادند». بنابراین شجاعت و عزم ملت ایران هم در پیروزی انقلاب اسلامی و مبارزه با استبداد داخلی و هم در استمرار و غلبه بر چالش‌ها و موانع جبهه استکبار و غلبه بر نظام استعماری و استکباری جهانی، نقش حیاتی داشت.

۳- مشارکت آحاد مردم در انقلاب به‌مثابه یک حرکت بی‌نظیر تاریخی؛ در

طول تاریخ ایران، هیچ حادثه‌ای مثل حادثه‌ی پیروزی انقلاب اسلامی و حوادث بعدازآن نبوده است که مردم در آن، نقش مستقیم و مؤثر داشته باشند. در انقلاب اسلامی؛ همه‌ی مردم، همه‌ی اقشار و گروه‌های اجتماعی، از شهری و روستایی، از زن و مرد، از پیر و جوان، از تحصیل‌کرده و بی‌سواد، همه و همه در کنار هم حضور پیدا کرده و مهم اینکه به هیچ قدرت بیرونی متکی نبودند، و بدون سلاح با پشتوانه قوی ایمانی توانستند یک رژیم تا دندان مسلح متکی به قدرت‌های استکباری را به کلی از پا درآورده و انقلاب اسلامی را به ثمر برسانند و در ادامه با حضور و تلاش‌های پایدار و ایثار به‌موقع توانستند انقلاب را از خطرات تهدید، تحریف و انحراف حفظ نمایند.

۴- نقش مردم در ساخت‌یابی سیاسی و فرهنگی جمهوری اسلامی؛ نکته‌ی

اساسی و مهم در انقلاب اسلامی این بود که نقش مردم با پیروزی انقلاب تمام نشد؛ و این از حکمت امام بزرگوار و ژرف‌نگری آن مرد حکیم و معنوی و الهی بود. امام خمینی ملت ایران را به‌درستی شناخته و باور کرده بود، صداقت و عزم راسخ و توانائی‌های ملت ایران ایمان داشت. در همان اوایل پیروزی انقلاب بعضی از افراد و گروه‌ها و جریان‌های سیاسی معتقد

به تمام شدن نقش مردم و تلاش می‌کردند که مردم را از تحولات سیاسی و نقش‌یابی سیاسی در نظام اسلامی دور نگه دارند که با هدایت و مدیریت حضرت امام خمینی(ره) کارهای اساسی و بنیادی از ساخت‌یابی سیاسی جمهوری اسلامی ایران تا برقراری نظم و امنیت و مشارکت سیاسی و انتخاب کارگزاران نظام به مردم سپرده شد. یعنی «پنجاه روز بعد از پیروزی انقلاب، نظام سیاسی کشور به‌وسیله‌ی همه‌پرسی مردم تعیین شد. بامطالعه انقلاب‌های گوناگون اهمیت این موضوع معلوم می‌شود. در واقع پنجاه روز بعد از پیروزی انقلاب، مردم پای صندوق‌های رأی آمدند و با آن رأی تاریخی و قاطع نظام سیاسی مطلوب خود را مشخص کردند. در این دو‌یست سال اخیر - که سال‌های انقلاب‌های بزرگ است - در هیچ انقلابی چنین اتفاقی نیفتاده است که با این فاصله‌ی کم، نظام جدید به‌وسیله‌ی خود مردم، نه به‌وسیله‌ی یک عامل دیگر، تعیین شود. پس از تعیین نوع نظام سیاسی حاکم توسط مردم نوبت به تدوین و تصویب قانون اساسی رسید. ملت ایران در سال ۱۳۵۸ در یک انتخابات سرتاسری شرکت کرده و نمایندگان خود را - که خبرگان قانون اساسی بودند - معین کردند. خبرگان قانون اساسی، ظرف چند ماه قانون اساسی را تدوین که با تأکید حضرت امام خمینی(ره) مبنی بر قانون اساسی تدوین شده توسط منتخبان مردم هم

باید به رأی و تصویب مردم برسد در صورتی که نمایندگان مردم آن را تدوین کرده بودند، اما امام فرمود باز هم بایستی رأی مردم باشد. بنابراین همه پرسى قانون اساسى صورت پذیرفت و مردم با رأی بالائی قانون اساسى را تصویب کردند. بنابراین نقش مردم بعد از پیروزی انقلاب تمام نشد. بلکه ابعاد بیشتری به خود گرفت و در اداره ی کشور، این نقش ادامه پیدا کرد. هنوز یک سال از پیروزی انقلاب نگذشته بود که رئیس جمهور بر طبق قانون اساسى انتخاب شد. بعد از چند ماه، مجلس شورای اسلامى انتخاب شد. از آن تاریخ تا امروز، در طول این ۴۴ سال، مرتباً خبرگان رهبرى، رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامى، نمایندگان شوراها، به وسیله ی مردم انتخاب شده اند». (فرازی از بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۱۳۹۰/۰۷/۲۰)

۵- **ظرفیت سازی سیاسى نظام اسلامى متكى به مردم؛** در طول سالهاى متمادى، دولت های گوناگون و ذائقه های سیاسى گوناگون به برکت ظرفیت سیاسى نظام اسلامى با گرایش های مختلف سیاسى چه در مجلس و چه در قوه مجریه بر سرکار آمده اند که حتى برخى از این افراد با اصول بنیادى و اساسى نظام زاویه هم داشتند. این امر نشان دهنده ظرفیت عظیم نظام اسلامى متكى به پشتوانه مردم است بدون اینکه ناشکیبائى از خود بروز

دهد، توانسته همه‌ی این مسائل و همه‌ی این مشکلات را در خود حل و هضم نماید و دلیل اصلی آن نیز به خاطر حضور مردم، به خاطر ایمان مردم، به خاطر پابندی مردم به نظام اسلامی است. مردم در نظام اسلامی خودشان را صاحب کشور می‌دانند و در مسائل حیاتی و اساسی آن به ایفای نقش مؤثر و سازنده خود می‌پردازند. امروز به برکت انقلاب اسلامی، مردم می‌دانند کشور صاحب دارد؛ صاحب کشور هم خود ملت ایران است. (همان)

نقش مردم در ماندگاری انقلاب اسلامی و استحکام جمهوری

اسلامی و مقابله با جبهه دشمن

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و شکل‌گیری جمهوری اسلامی مردم همواره اصالت نقش خود را حفظ نمودند و در مواقع حساسی که نظام و کشور به حضور آنان در صحنه نیاز داشت، به صورت خودجوش و یا به توصیه مقام معظم رهبری در میدان‌های مختلف حاضر شدند. حضور و نقش‌آفرینی مردم از سال ۱۳۵۷ به بعد را می‌توان در سه مقوله کلی دسته بندی و بررسی کرد.

۱- **حضور در راهپیمایی؛** از سال ۱۳۵۷ که انقلاب اسلامی به پیروزی رسید، مردم انقلابی ایران هر سال در روز ۲۲ بهمن ماه راهپیمایی می‌کنند تا یاد و خاطره پیروزی انقلاب را زنده نگاه داشته و با آرمان‌های امام راحل تجدید بیعت کنند. از سال‌های بعد نیز راهپیمایی‌هایی نظیر روز ملی مبارزه با استکبار جهانی در ۱۳ آبان ماه، روز جهانی قدس در آخرین جمعه ماه مبارک رمضان و حماسه‌ای که به حماسه نهم دی معروف شد، با حضور مردم و بدون توجه به خط و مشی سیاسی آن‌ها و به دلیل پشتیبانی از ولی فقیه برگزار می‌شود. حضور مردم در این راهپیمایی‌ها باعث می‌شود دشمنان جمهوری اسلامی متوجه شوند حمایت مردم از اصل نظام کاهش پیدا نکرده و انقلاب اسلامی کماکان متکی به مردم است. همچنین این حضور خودجوش مردمی نشان می‌دهد در صورتی که ولی امر ملت دستور به جهاد یا امر دیگری دهد، میلیون‌ها نفر آماده اطاعت هستند و این یعنی مردم همچنان در تداوم انقلاب اسلامی نقش مؤثری دارند. به عبارت دیگر، یکی از راه‌های حفظ یک نظام، حضور مردم در صحنه است که در جمهوری اسلامی این حضور باشکوه هر ساله به مناسبت‌های گوناگون دیده می‌شود. شرکت کردن مردم در راهپیمایی‌های مختلف همچنین این پیغام را به ملت‌های دیگر به خصوص امت مسلمان مخابره می‌کند که اتحاد آنان

باعث می‌شود از زیر سلطه استکبار جهانی بیرون بیایند و استقلال و آزادی حقیقی را تجربه کنند.

۲- **حضور در جبهه‌های نبرد؛** یکی از عواملی که همواره نظام‌ها و به‌خصوص نظام جمهوری اسلامی را تهدید می‌کند، حمله نظامی است. انقلاب اسلامی این هجوم را دو مرتبه در سال‌های مختلف تجربه کرده است. نخستین بار رژیم بعث عراق به رهبری صدام به مرزهای ایران اسلامی حمله‌ور شد. این هجوم با چراغ سبز آمریکا و به جهت نابودی انقلاب اسلامی و پهن شدن بساط استعمار مجدد ایران توسط استکبار جهانی شکل گرفت، اما مردم انقلابی وارد صحنه شدند و پس از هشت سال مبارزه و تقدیم هزاران شهید و جانباز، دشمنان انقلاب و جمهوری اسلامی را ناکام گذاشتند. استکبار جهانی اگرچه ترفند حمله نظامی را ناکارآمد دید، اما سال‌ها پس از جنگ تحمیلی با ایجاد گروه‌های تروریستی و تجهیز کردن آنان سعی کرد انقلاب اسلامی و اسلام‌گرایی را به کلی از نقشه منطقه غرب آسیا و جهان حذف کند. اما علاوه بر نیروهای نظامی رسمی کشور، عده‌ای از جوانان به صورت خودجوش، فتنه گروه تروریستی و تکفیری داعش را خنثی کردند تا انقلاب اسلامی و ملت ایران همچنان محفوظ بماند.

۳- شرکت در انتخابات؛ در جمهوری اسلامی، مردم‌سالاری دینی یکی از ارکان مهم بوده و مردم در مواعدهای گوناگون می‌توانند با شرکت در انتخابات، افراد مختلفی را برای حضور در شورای شهر و روستا، مجلس شورای اسلامی، مقام ریاست‌جمهوری و ... انتخاب کنند و از این طریق سرنوشت خود و نظام را تعیین کنند. نکته مهم این است که یکی از وظایف ولی فقیه و سایر مسئولان نظام اسلامی، حفظ امنیت کشور است. بخشی از این وظیفه سنگین با اتخاذ تدابیر مختلف سیاسی، نظامی و اقتصادی از سوی رهبر، رئیس‌جمهور و سایر مسئولان رده‌بالای کشور محقق می‌شود و بخشی دیگر از آن به‌واسطه حضور مردم در عرصه انتخابات محقق می‌شود؛ چراکه شرکت نکردن مردم در انتخابات و تداوم این عدم حضور باعث می‌شود انقلاب اسلامی پشتوانه مردمی‌اش را از دست بدهد. گواه این موضوع سخن امام خمینی است که می‌فرمایند: «آگاهی مردم و مشارکت و نظارت و همگامی آن‌ها با حکومت منتخب خودشان، خود بزرگ‌ترین ضمانت حفظ امنیت در جامعه خواهد بود». مقام معظم رهبری نیز در همین راستا تصریح می‌کنند: «انتخابات وقتی همگانی شد و وقتی همه شرکت کردند، کشور عزت پیدا می‌کند، نظام جمهوری اسلامی عزت پیدا می‌کند، کشور بیمه می‌شود، نظام جمهوری اسلامی بیمه می‌شود».

جمع‌بندی

بررسی حکومت نبوی نشان می‌دهد اساساً شکل‌گیری حرکت انقلابی پیامبر اسلام(ص) با همراهی مردم آغاز شد. حکومت علوی نیز با رجوع مردم به امیرالمؤمنین(ع) ایجاد شد. در همه لحظاتی که حضرات معصومین برای شکل‌گیری تمدن اسلامی تلاش کردند و مردم نیز به‌عنوان یار و یاور امامشان در میدان بودند، پیشرفت‌هایی حاصل شد. رهبران انقلاب اسلامی نیز بارها نسبت به اهمیت حضور و نقش‌آفرینی مردم در عرصه‌های گوناگون تأکید کرده‌اند. بنابراین نقش مردم در جمهوری اسلامی ایران، دارای ابعاد گوناگون و مهمی است و از مرحله تأسیسی، نهادسازی و ساخت‌یابی سیاسی گرفته تا انتخاب کارگزاران ارشد نظام و حفاظت از ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب و دستیابی به پیشرفت‌های علمی، عمرانی و تعالی بخشی معنوی جامعه امتداد دارد.